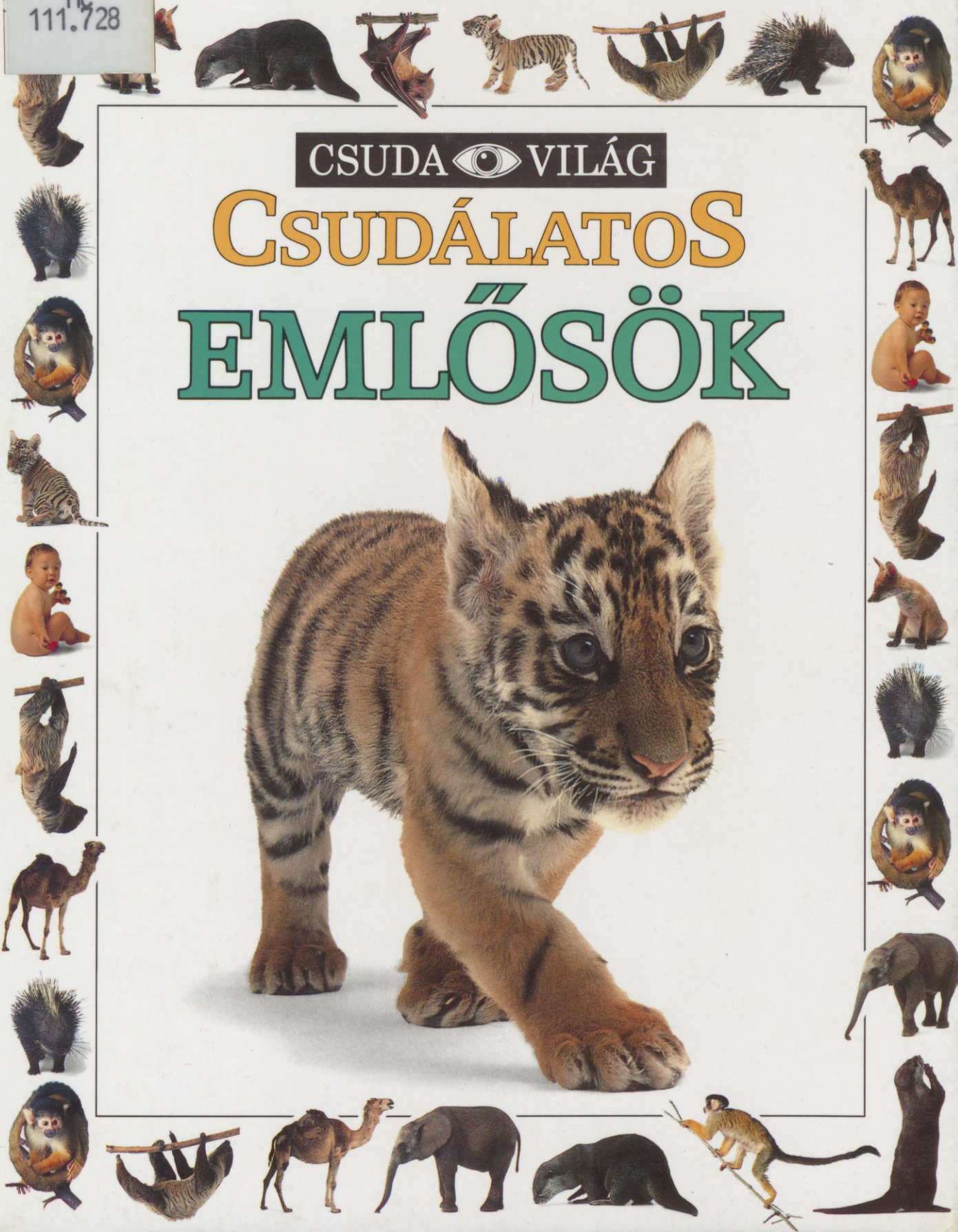

MC
111.728

CSUDA VILÁG
CSUDÁLATOS
EMLŐSÖK

CSUDA VILÁG

CSUDÁLATOS EMLŐSÖK

ÍRTA
ALEXANDRA PARSONS

FÉNYKÉPEZTE
JERRY YOUNG

PARK
KIADÓ

Fordította
Herczeg Éva

A magyar kiadást szakmailag ellenőrizte
Dr. Vojnits András

Fényképezte
Jerry Young

Illusztrálta
Ruth Lindsay, Julie Anderson

A fordítás alapjául szolgáló kiadás
Alexandra Parsons: Amazing Mammals
Dorling Kindersley Limited, London, 1990

Copyright © 1990 Dorling Kindersley Limited, London
Hungarian translation © 1990, Herczeg Éva

ISSN 0866-4188
ISBN 963 7970 40 1

MC M. 728

1991

Magyar kiadás © 1991, Park Könyvkiadó, Budapest
Szerkesztette: Osváth Judit
Műszaki szerkesztő: Mező Zsuzsa

Készült a Kner Nyomdában, Békéscsabán

Tartalom

Milyenek az emlősök? 8

Az elefánt 10

A teve 12

A róka 14

Repülő róka? 16

A lajhár 18

A vidra 20

A selyemmajom 22

A tarajos sül 24

A tigris 26

A kicsinyek felnevelése 28

Mutató 29

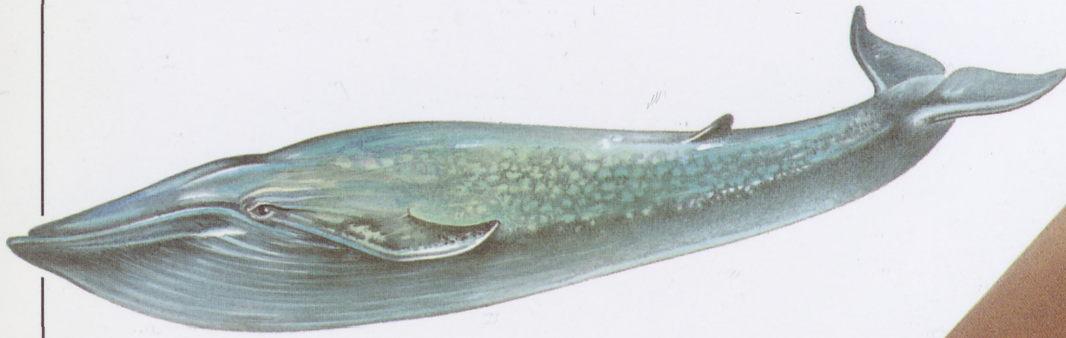

Milyenek az emlősök?

Te is emlős vagy. Ha az emlősállatokat megérinted, melegnek érzed őket, mert meleg a vérük. A legtöbb emlős nem rak tojást, hanem eleven kicsinyeket szül, és az anya tejjel szoptatja az apróságokat.

Minden emlős szőrös – még a kékbálnának is van néhány szál szőre.

Akkora, mint egy ház...

A legnagyobb emlős a kékbálna; körülbelül akkora, mint egy ház – mint egy nagy ház! –, és olyan nehéz, mint 2000 ember!

...kisebb, mint az egér

A legkisebb emlős a ritka poszméh-denevér. Széttárt szárnyakkal is csak feleakkora, mint a kékbálna szeme!

Micsoda társaság!

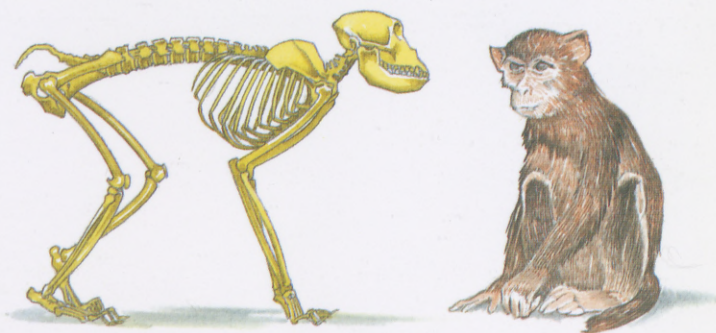
Többezer-féle emlős létezik. Néhányuk vízben él, de legtöbbjük a szárazföldön.

Te főemlős vagy: az emlősöknek ebbe a csoportjába tartoznak a majmok, beleértve a gorillát is. Némelyik főemlős nagyon okos és gyorsan tanul – ezt annak köszönheti, hogy agya nagy és jól fejlett.

Későn érik

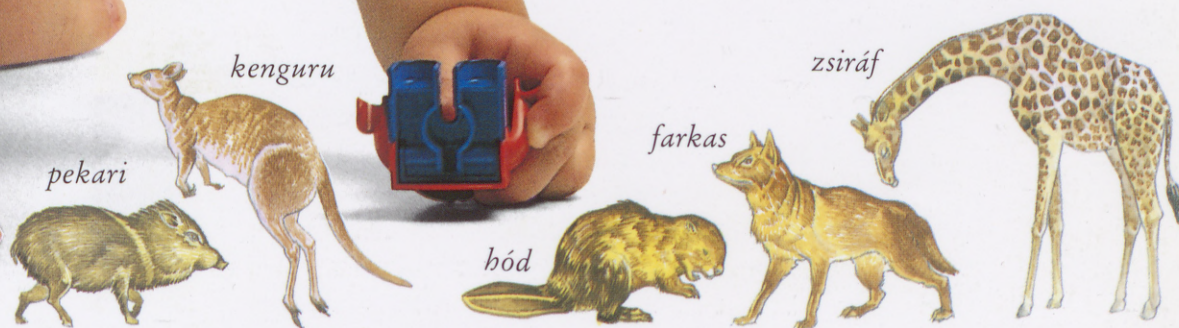
Az ember kicsinyének, az elefántot kivéve, minden más emlősnél tovább van szüksége a szüleine. Az embergyerek egy-két éves koráig sem beszélni, sem rendesen járni nem tud. Később iskolába kerül, ahol megtanul írni és olvasni. Mire megtanulja, hogyan gondoskodik önmagáról, körülbelül 16 éves.

Légy gerinces!

Minden emlősnek van csontváza; ez csontos tartószerkezet a testen belül.

A csontváz a gerincoszlop köré épül. Az idetartozó állatokat összefoglaló néven gerinceseknek nevezzük. A gerincet kisebb csontok, csigolyák alkotják.

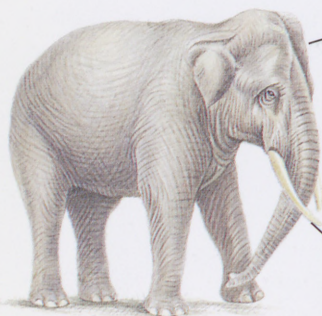

Az elefánt

Az elefánt nagy – borzasztó nagy. Ő a legnagyobb szárazföldi állat. A felnőtt elefánt magasabb, mint

egy autóbusz – és olyan nehéz, mint egy emberekkel teletömött teherautó!

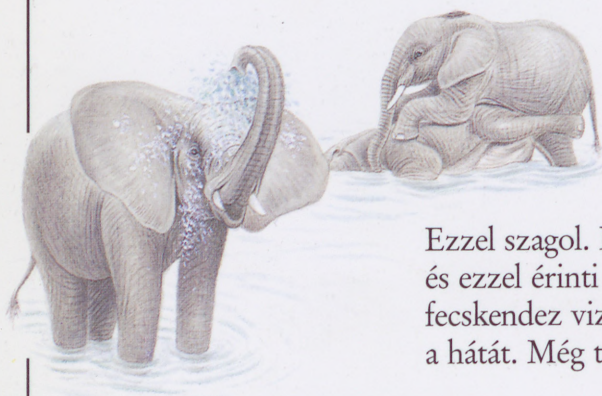

Indiai elefánt

Az elefánt agyarai valójában roppant nagyra nőtt fogak.

Nagy fül

Az elefánt Indiában és Afrikában él. Az indiai elefánt nagy fülével legyezve hűti magát a forró őserdőben. Afrikában sokszor még melegebb van, s az afrikai elefánt füle még nagyobb.

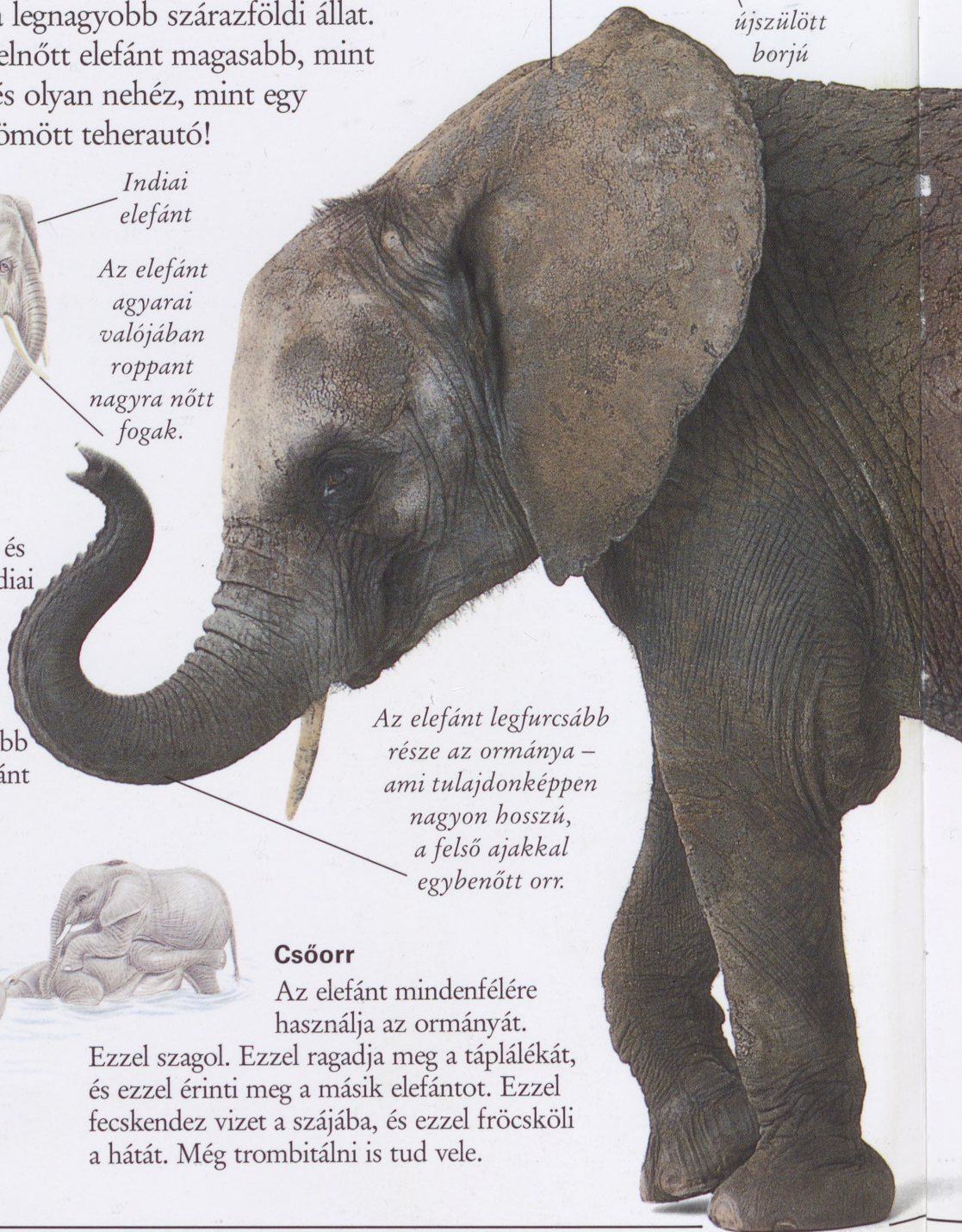

Csőorr

Az elefánt mindenféleképpen használja az ormányát. Ezzel szagol. Ezzel ragadja meg a táplálékát, és ezzel érinti meg a másik elefántot. Ezzel fecskendez vizet a szájába, és ezzel fröcsköli a hátát. Még trombitálni is tud vele.

hatéves

újszülött borjú

Az elefánt legfurcsább része az ormánya – ami tulajdonképpen nagyon hosszú, a felső ajakkal egybenőtt orr.

matriárka

tizenéves
hím

Nőegylet

A családokból álló csordákban a nőtény elefántok és gyermekeik összetartanak. Bárhová mennek, szinte mindig a matriárkának nevezett legnagyobb nőtény vezeti őket. A felnőtt hímek életük legnagyobb részét magányosan töltik.

Az elefánt bölcsessége

Az elefántot nagyon bölcsnek tartják. Az ókori Sziámban az emberek úgy hitték, hogy ha gondjaikat az elefánt fülébe súgják, ő tudtukra adja, mi a megoldás.

Fanyűvők

Étkezéskor az elefánt leveleket és ágakat tépked le ormányával a fákról, vagy fűcsomókat tép ki. Néha gyökerestül rántja ki a fákat!

A felnőtt
elefánt
nagylábujjának
a körme
nagyobb,
mint a te kezéd.

A teve

Milyen furcsa állat! De a természetben mindennek megvan az értelme. A teve sivatagban él, ahol kevés az enni- és az innivaló, ezért teste ahhoz alkalmazkodott, hogy sokáig meglegyen étel és víz nélkül.

Hová üljek?

Ha kétpúpú tevéen tevegelsz, ülj a két púp közé, egypúpú tevéen pedig a púp tetején levő nyeregbe.

Szomjúság? Nem gond!

A teve ritkán szomjas. Teste olyan kevés vizet használ fel, hogy akár 10 hónapig is megvan ivás nélkül. S ha csonttá aszalódik is, elég egy jót innia, és visszanyeri régi formáját.

Ez az igazi gond!

A teve ugyan hasznos, de gyakran nyugtós – és bűdös.

Munka? Nem gond!

A sivatagban élő emberek: élete nagyon nehéz volna a teve nélkül. A teve cipeli a nehéz terhet, tejet ad, és jó minőségű, dús gyapjából ruha készül.

Hőség? Nem gond!

A teve aztán igazán jól bírja a forróságot. Nem úgy, mint nekünk, alig van a bőre alatt zsír, ami melegítené.

A teve a zsír legnagyobb részét egyetlen helyen tárolja – a púpjában.

Homok? Nem gond!

A teve lába éppen a sivatagba való. Mindegyik lábán két nagy, szétterpeszkedő lábujj van; ezek megóvják a tevét attól, hogy a homokba süllyedjen.

Egy púp vagy kettő?

Ázsia sivatagjaiban nem egypúpú, hanem erőteljes kétpúpú tevék élnek.

Dromedár

A legtöbb teve Arábiában és Afrikában él. Csak egy púpja van: az ilyen tevét nevezzük „dromedárnak”.

A róka

A róka a kutyák családjába tartozik. Egész nap földbe ásott üregében alszik, és csak éjszaka jön elő, hogy erdőn-mezőn élelem után kutasson.

Rejtett raktár

A róka nemcsak akkor jár vadászni, ha éhes. Néha rejték helyen raktározza el az élelmet, ha később megéhezne.

Egérfogás

Az egeret nehéz elkapni. A ravas róka halkán a közelébe settenkedik. Aztán a levegőbe ugrik, és egyenesen zsákmányára csap le.

Ravaszdí

Egy régi mese elmondja, mint szedte rá a róka a hollót, hogy kiejtse a sajtot a csőréből. Addig hízelgett a hollónak, hogy énekeljen neki, míg a hiú madár ki nem tátotta a csőrét, s nyomban ki is pottyant a sajt.

A rókafül
olyan
érzékeny,
hogy azt is
meghallja,
ha a mező
túlsó végén
giliszta
tekereg.

Jaj de finom!

A róka szinte
mindent megeszik,
a gilisztától a csirkéig.
Némelyik a városba is
beoson, és
megdézsmálja
a kukákat.

Sarki róka

Nem minden róka vörös.
A messzi északon élő sarki róka
fehér téli bundája tökéletes
álruha a havas tájban.

Rókahangok

A róka a
kutyához
hasonlóan
csahol, vonít,
ugat és
nyüszít.

Családi élet

Az anyaróka alkalmanként általában öt
kölyöknek ad életet. Gondozza őket,
amíg az apa élelem után jár. Mindkét
szülő sokat játszik a kölykökkel, és
közben megtanítják őket, hogyan kell
verekedni és vadászni.

Repülő róka?

Ez a szőrös orrú, nagy szemű, szakasztott olyan, mint egy kis róka. De nem az – hanem gyümölcssevő denevér, „repülő róka”. Éppúgy tud repülni, mint a madarak.

Kiszimatolja a gyümölcsöt

A mexikói gyümölcssevő denevér nagyon szereti az érett banánt – olyannyira, hogy a mexikói gazda kénytelen éretlenül leszüretelni a termést. De a denevér érzékeny orra még a gazda házában levő érett banánt is kiszimatolja.

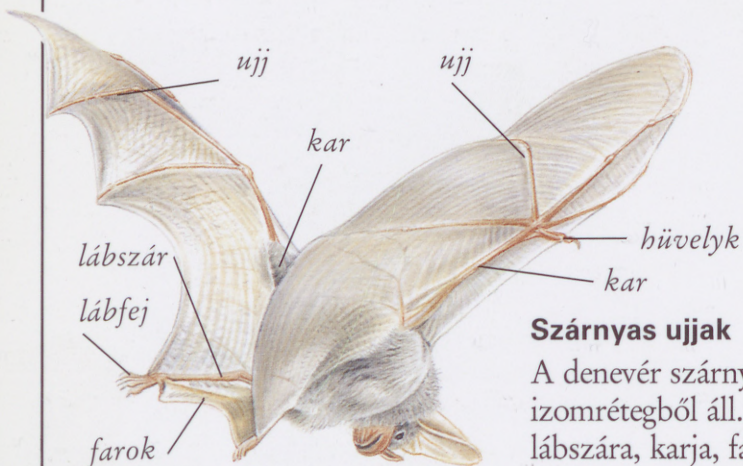

Gyümölcsfacsaró

A gyümölcssevő denevérnek citromfacsaróhoz hasonlít a szája. A gyümölcsöt a nyelvvel a szájpadrásán levő szarus élekhez szorítja. Amikor kipréselte a gyümölcslevet, a héjat és a magokat kiköpi.

A repülő róka le sem száll, úgy ragadja meg a gyümölcsöt.

Szárnyas ujjak

A denevér szárnya vékony és átlátszó bőr- és izomrétegből áll. Ez a hártya feszül ki a denevér csontos lábcsőre, karja, farka és hosszú ujjai között.

Denevérek klubja

A denevér általában éjszakai állat. Napközben fejjel lefelé lóg a barlangokban vagy a fákról, szundikál, csicsereg és szárnyait tisztogatja. Távolról olyan, mint a csukott esernyő.

Mindenütt van denevér

A világ tele van denevérral – közel 1000 különböző denevérfaj létezik. Az egyiptomi gyümölcssevő denevér csak egy a több mint 170-féle repülő róka közül.

A fülével lát

A legtöbb denevér nem gyümölcsöt eszik, hanem rovarokat. A rovarvő denevér a füle segítségével sötétben is tud vadászni. Nagyon magas hangon vinnyog, és azt hallgatja, miként verődik vissza a hang a közeli tárgyokról.

A vámpír

A gonosz Drakula gróf – aki emberek vérért szívja – rossz híret keltette a vérszívó denevérnek. Pedig ez a denevér – a vámpír – nem emberek, hanem tehenek és sertések vérért szívja. Az viszont igaz, hogy régi várakban lakik.

A lajhár

A lajhár élete java részét Dél-Amerika esőerdeinek fáin, fejjel lefelé lógva tölti. Nagyon lassan mozog, és csak éjszaka van ébren.

Te lajhár vagy?

Az olyan embert nevezzük lajhárnak, aki nagyon-nagyon lusta és lassú – éppen, mint a lajhár.

Mosakodni is lusta

A lajhár nem tisztogatja bundáját. Egy idő után zöldes koszréteg borítja, amelybe lepkék és bogarak költöznek. Ez jó álruha; ettől a lajhár olyan, mint egy csomó falevél.

Micsoda kínlódás!

A lajhár lába nem gyaloglásra való. Ha véletlenül mégis a földön találja magát (ami ritkán történik meg), kénytelen a karmaival tovavonszolni magát.

Úszni jó!

A lajhár nem szeret mosakodni, se járni, de meglepően jól úszik az őserdei folyókban.

A lajhár karmai nagy, beépített kampók, amelyekkel könnyű az ágakon lógni.

Fejjel lefelé lógó csemeték

A lajhármama még akkor is fejjel lefelé lóg, amikor kicsinyeit szüli. A kölyök bemászik anyja hasszőrzetébe, és csecsbimbót keres. Kilenc hónapig is ott marad, tejet szopogatva, amíg annyira önálló nem lesz, hogy egymagában lóghasson fejjel lefelé.

A lajhár szőre has-háti irányba nő, hogy a víz leperegjen róla.

A vidra

A vidra otthonosabban érzi magát a vízben, mint a szárazföldön. Jobbára folyókban és patakokban él, az egyik fajta pedig egész életét a tengerben tölti. A hosszú, karcsú testű és erős farkú vidra jól tud úszni.

Fura lábak

A vidra hátulsó lábai úszóhártyásak, és olyanok, mint a bűváruszony.

Álom, édes álom

A tengeri vidra még aludni is vízben szokott; hanyatt fekve. Hogy el ne sodródjon, amíg szundikál, tengeri moszatba burkolózik.

Meleg bunda

Ez az ázsiai folyami vidra. Mint minden vidrának, ennek is szép, puha, selymes bundája van. A bundában megrekednek a légbuborékok, és ezek is melegítik az állatot.

Vidrák vigassága

A vidra nagyon játékos állat. Amikor nem vadászik, órákat tölt el játékos verekedéssel, vízbe ugrálással és azzal, hogy az iszapos folyópartról a vízbe csúszkál.

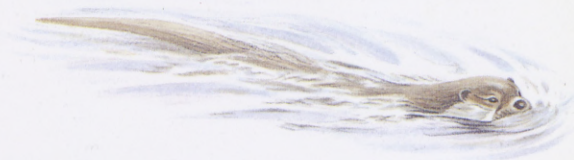
Terített asztal

A tengeri vidra a hátán lebegve táplálkozik. Asztalnak a mellkasát használja, és gyakran tányér formájú lapos követ egyensúlyoz rajta. A kagylókat és a tengeri rákokat aztán a kőhöz csapkodva töri fel.

Ellentétben a legtöbb vízi állattal, a vidra bőre alatt nincs zsírréteg, amely melegítené.

Elkészülni, vigyázz... rajt!

A vidra gyorsan és kecsesen siklik a vízben. A tengeri vidra óránként tizenhat kilométert is úszik – gyorsabban, mint ahogyan te futsz.

Farkasétvágy

A vidra rengeteget eszik, főleg halat, kagylót és rákot. A tenger vagy a folyó fenekén hosszú bajsza segítségével találja meg élelmét. Ha a vidra igazán nagy halat kap el, mellső lábaival

a mellkasához szorítja és kiviszi a partra, ahol aztán kedvére elcsámcsoghat rajta.

A selyemmajom

Ez a helyes kis majom nagy csapatokban él Dél-Amerika őserdeiben. Akrobataként ugrálva ágról ágra a fák tetején, akár 500 majom is vándorolhat egyetlen csapatban.

Fő az elegancia!

A selyemmajom mindig is népszerű volt. Valamikor divat volt a kis házimajomnak kalapot, kabátot csináltatni. A kis kedvencek séta közben a gazdájuk vállán üldögéltek.

*Az ágakon
sétáló majom
hosszú farkával
egyensúlyoz.*

Csupa ujj

A selyemmajom, amikor az ágakon kapaszkodik, kampóként használja a kezét. Ujjai hosszúak és erősek. A hüvelykujja azonban nagyon közel van a csuklójához, ezért azzal nem tud úgy markolni, mint mi.

Méretéhez képest az összes állat közül – téged is beleértve! – a selyemmajom agya a legnagyobb.

Iszik, alszik

A majomcsecsemő anyja szőrzetébe kapaszkodva, az ő hátán utazgat ide-oda. Akár az emberi csecsemő, élete első heteiben a majom is szopik és alszik.

Majométrend

A selyemmajom leveleken, gyümölcsön és madártojáson él, mindezt rovarokkal, pókokkal és olykor egy csokor virággal fűszerezi.

Bundatisztogatás

A selyemmajom nagyon kényes a tisztaságra. Bundáját állandóan nyaldossa és kefélgeti. A majom a lábát, hasát és farkát elülső lába ujjával tisztogatja, míg a hátát, fejét és a füle tövét a hátulsó lábujjakkal fésüli.

A tarajos sül

Ez a tüskés jószág valójában amolyan nagyra nőtt tengerimalac. Hegyes tövisei – vagy inkább tüskéi – vannak, és elképesztően hosszú bajsza.

Szúrós kölykök

A tarajos sül kicsinyei sörtéssel születnek, amelyek néhány órán belül hegyes tüskékké keményednek.

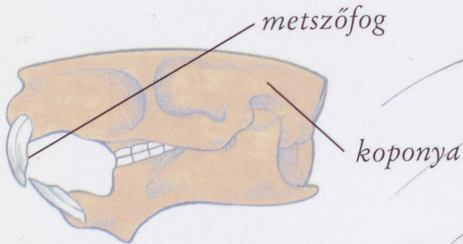
Kapaszkodó farok

Az amerikai tarajos sül, ellentétben afrikai unokatestvéreivel, ideje java részét a fákon tölti. Hosszú farkával és erős karmaival kapaszkodik meg az ágakon.

Jó modor

A tarajos sül szépen eszik. Melső lábaival a földhöz szorítja az ennivalót, majd nagy és éles fogaival feldarabolja.

Elhullatja csikófogait

A tarajos sül rágcsáló. A rágáshoz hosszú, éles elülső fogakra van szükség. A fogak, ahogy elkopnak, újra nőnek. Valójában állandóan növekednek.

Az afrikai tarajos sül a bajsza segítségével tájékozódik a sötét föld alatti üregekben.

Au!

A tarajos süll tuskéi meglazulnak, és benne maradnak az ellenség bőrében. Ha még meg is fertőződik a seb, abba akár az oroszlán is belepusztulhat.

Ez már döfi!

A veszélybe került tarajos süll hátat fordít a támadónak, csörgeti tuskéit, morog és toporzékol. Ha ez a „fenyegetés” nem használ, tuskéit felmeresztve belefárol az ellenségbe.

A tarajos süll a farkán levő üreges tuskéket csörgeti, hogy elijessze a támadót.

Punkfrizura

A tarajos süll tuskézete olyan különlegesen alkalmazkodott szőrzet, amely hajlakk nélkül is égnek áll!

A tigris

A tigris a nagymacskák közt is a legnagyobb. Ez a kis kölyök még csak tízhetes, de ha felnőtt, hatalmas vadász válik belőle. Egy időben a tigris csaknem kihalt, mert gyönyörű bundájáért ezrével gyilkolták. Napjainkban a tigrist törvény védi.

Gyilkolásra termett

A zsákmányt kutató tigris először beleszimol a levegőbe. Amint megpillantja a zsákmányt, óvatosan kúszni kezd, amíg a közelébe nem ér. Oldalról vagy hátulról támad, mancsával leüti és torkát nyomban átharapva öli meg áldozatát.

Embrevő-e a tigris?

Általában nem. De ha az öreg vagy beteg tigris már lassú ahhoz, hogy a szokásos zsákmányát elkapja, embert is megtámadhat.

Vakon és fogatlanul

A tigriskölyök, éppen úgy, mint a kismacska, vakon és fogak nélkül születik. Csíkjai halvány színűek, és a növekedés során válnak egyre sötétebbé.

Tigrisnevelés

Az anyatigris egymaga gondozza kicsinyeit, az apatigris a vadászterületen portyázik, és távol tartja a többi tigrist.

*Mint az összes macskaféle,
a tigris is be tudja húzni a karmait
– amikor nem vadászik.*

Fekete-fehér

A vadonban ritka a fehér tigris, de az állatkertekben mindennapos.

Vízisport

A tigris jól úszik. Ha nem talál elegendő nagy testű állatot, amit megehet, a folyó felé veszi útját, és halakat, sőt békákat kapkod ki a vízből.

Bújócska

Az erdő fény-árnyék játékában jól elvegyül a csíkos tigrisbunda. Észrevétlenül lopakodik zsákmánya közelébe.

A kicsinyek felnevelése

Az emlősök ivadécai anyjuk testében kezdenek fejlődni, s addig maradnak ott, amíg el nem jön a szülés ideje. Aztán a szüleik gondozzák őket mindaddig, amíg önállóak nem lesznek.

Egy medve, aki nem is medve

A koala aranyos kis állat. Olyan, mint egy mackó, pedig nem is az. Valójában erszényes állat, olyan emlős, amelyik kicsinyeit a hasán levő erszényében hordja. Mint sok más erszényes, a koala is csak Ausztráliában él vadon.

Lóg az anyján

Amikor a koalabébi megszületik, még nagyon fejletlen. Rózsaszínű, ráncos, és akkora, mint egy borsószem. A bébi bemászik anyja kényelmes erszényébe, ráakaszodik egy csecsbimbóra, és öt hónapig el sem engedi. Miközben tejet szopogat meg alszik, szépen növekszik.

Zsiráfanya borjával

Anyatej

Különleges az olyan emlős, mint a kacsacsőrű emlős vagy a koala.

A legtöbb emlős olyan kicsinyeket szül, amelyeknek nincsen szükségük erszényre. Amikor megszületnek, a síráson kívül az az első dolguk, hogy keresnek egy csecsbimbót, és jót húznak a tejből.

Egy emlős, amelyik tojást rak

A kacsacsőrű emlős olyan, mint egy kis vidra; csak orr helyett kacsacsőre van. Valójában az emlősök különös faja, amelyik tojást rak. A kacsacsőrű emlős ősrégi családból származik. Már 70 millió évvel ezelőtt is létezhetett, amikor még dinoszaurusz is járkált a Földön.

A terhes elefántnak 22 hónapig kell várakoznia, mire a kicsinye megszületik.

Ez csaknem két év – több, mint bármelyik másik állatnál.

Kölykök száma átlagosan	Az anya hasában töltött idő	Mennyi idős koráig szopik
-------------------------	-----------------------------	---------------------------

Állat	Kölykök száma átlagosan	Az anya hasában töltött idő	Mennyi idős koráig szopik	Állatkép
Ember	1	9 hónap	6–9 hónap	
Afrikai elefánt	1	22 hónap	3–4 év	
Teve, dromedár	1	14 hónap	9–18 hónap	
Vörösróka	4–6	7 hét	8–10 hét	
Egyiptomi gyümölcssevő denevér	1	4 hónap	3–5 hónap	
Kétujjú lajhár	1	6 hónap	3–4 hét	
Ázsiai rövid körmű vidra	3	2 hónap	3–4 hónap	
Fekete sapkás selyemmajom	1	5 hónap	5–6 hónap	
Afrikai tarajos sül	1–3	4 hónap	4–6 hét	
Indiai tigris	3–4	15 hét	3–5 hónap	
Koala	1–2	7 hét	6–12 hónap	

Mutató

bunda 18–19, 20, 23

csont 9

denevér 16–17
Drakula gróf 17
dromedár 13, 29

elefánt 9, 10–11, 29
ember 8–9, 23, 29
emlős: legnagyobb 8; legkisebb 8
erszény 28
erszényesek 28

farok 22, 24–25
fogak 10, 24, 26
főemlős 9
fül 10, 15, 17

gerincesek 9

kacsacsőrű emlős 28
karom 18–19, 24, 26
kékbálna 8
kicsinyek 8–10, 15, 19, 23, 26–29
koala 28–29

láb 13, 20
lajhár 18–19, 29

mosakodás 18, 23

ormány 10–11

repülő róka 16–18
róka 14–15, 29

selyemmajom 22–23, 29

szárny 16
szőr 8, 25

tarajos sül 24–25, 29
tej 8, 12, 19, 23, 28–29
teve 12–13, 29
tigris 26–27, 29
tüske 24–25

ujj 16, 22
úszás 19–21, 27

vadászat 14–15, 17, 26
vampír 17
vidra 20–21, 29

zsiráf 9, 28

2676-3

EMLŐSÖK

Érdekesnél érdekesebb képek különleges emlősökről.

Láttál-e

már valaha igazi, élő lajhárt,
amelyik olyan lusta, hogy ellepik az algák?

Elgondolkoztál-e

már azon, hogy mi van a teve púpjában,
vagy hogy sötétben hogyan vadászik a denevér?

Tudtad-e,

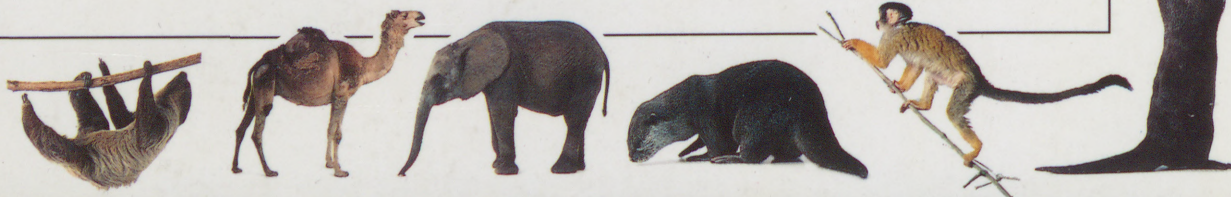
hogy az elefánt nagy lábujjának a körme nagyobb,
mint a kezed, vagy hogy a koalamacsi igazából nem
is medve? ...

Ezekon kívül még sok érdekeset megtudhatsz a könyvből.
Gyönyörű közelképeken és színes rajzokon
tárulnak eléd a **Csudavilág** valódi csodái!

A **Csudavilág** sorozat első négy kötete:
Madarak • Emlősök • Pókok • Kígyók

Ára: 180,- Ft

2

CSUDÁLÁTOS

EMLŐSÖK

2004